

ECONOMIC DIFFERENCES BETWEEN REGIONS OF UZBEKISTAN: ANALYSIS AND SOLUTIONS

Lecturer, Karshi State University

U.E.Eshmaxmatov

Abstract: This article analyzes the economic disparities between the regions of Uzbekistan and proposes solutions to reduce them. Based on research by local and international scholars, an attempt was made to identify the main causes of regional economic disparities. The research results show that investments, infrastructure, industrial diversification and social policies play an important role in reducing interregional disparities. The article also emphasizes the need for an integrated approach to ensure sustainable and inclusive economic development. The article includes practical recommendations for policymakers and economic development specialists.

Keywords: Uzbekistan, regional economic disparities, investment policy, infrastructure development, industrial diversification, sustainable development, social equality, economic integration, regional development, territorial policy, economic growth, local governance, socio-economic potential.

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston mintaqalari o'rtasidagi iqtisodiy farqlar tahlil qilinadi va ularni kamaytirishga qaratilgan yechimlar taklif etiladi. Mahalliy va xalqaro olimlarning tadqiqotlari asosida, mintaqaviy iqtisodiy nomutanosibliklarning asosiy sabablarini aniqlashga harakat qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, investitsiyalar, infratuzilma, sanoat diversifikatsiyasi va ijtimoiy siyosat mintaqalararo farqlarni kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, maqolada barqaror va inklyuziv iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash uchun kompleks yondashuv zarurligi ta'kidlanadi. Maqola siyosat ishlab chiqaruvchilar va iqtisodiy rivojlanish bo'yicha mutaxassislar uchun amaliy tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, mintaqaviy iqtisodiy farqlar, investitsiya siyosati, infratuzilma rivojlanishi, sanoat diversifikatsiyasi, barqaror rivojlanish, ijtimoiy tenglik, iqtisodiy integratsiya, mintaqaviy rivojlanish, hududiy siyosat, iqtisodiy o'sish, mahalliy boshqaruv, ijtimoiy-iqtisodiy salohiyat.

Аннотация: В данной статье анализируется экономическое неравенство между регионами Узбекистана и предлагаются решения по его сокращению. На основе исследований местных и международных учёных предпринята попытка выявить основные причины регионального экономического неравенства. Результаты исследования показывают, что инвестиции, инфраструктура, диверсификация промышленности и социальная политика играют важную роль в сокращении межрегионального неравенства. В статье также подчёркивается необходимость комплексного подхода для обеспечения устойчивого и инклюзивного экономического развития. Статья содержит практические рекомендации для политиков и специалистов по экономическому развитию.

Ключевые слова: Узбекистан, региональные экономические различия, инвестиционная политика, развитие инфраструктуры, промышленная диверсификация, устойчивое развитие, социальное равенство, экономическая интеграция, региональное развитие, территориальная политика, экономический рост, местное самоуправление, социально-экономический потенциал

Kirish. Mamlakat miqyosida iqtisodiy taraqqiyotga erishish uchun hududlar o'rtasida muvozanatli va barqaror rivojlanishni ta'minlash eng ustuvor vazifalardan biridir. O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng amalga oshirilgan iqtisodiy islohotlar natijasida ijobiy siljishlar kuzatilgan bo'lsa-da, mintaqalar o'rtasida iqtisodiy rivojlanish sur'atlari, investitsiyaviy faollik, infratuzilma holati va bandlik darajasi kabi ko'rsatkichlarda sezilarli farqlar saqlanib qolmoqda. Ayni paytda ayrim hududlar iqtisodiy salohiyati, strategik joylashuvi va infratuzilmasi sababli yetakchi o'rinlarda bo'lsa, boshqa mintaqalar esa rivojlanish sur'atlarida ortda qolmoqda.

Bunday nomutanosibliklar nafaqat iqtisodiy o'sishning izchil bo'lishiga, balki ijtimoiy tenglik va aholining turmush darajasiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, O'zbekistonda mintaqaviy iqtisodiy farqlarni chuqur tahlil qilish, ularning kelib chiqish omillarini aniqlash va ularni bartaraf etishga qaratilgan kompleks yondashuvlarni ishlab chiqish dolzarb ilmiy-amaliy masalalardan biri hisoblanadi.

Ushbu maqolada O'zbekiston mintaqalari o'rtasidagi iqtisodiy nomutanosibliklar mahalliy va xorijiy tadqiqotlar asosida tahlil qilinadi. Shuningdek, iqtisodiy tenglikni ta'minlashga qaratilgan samarali yo'nalishlar va amaliy takliflar ilgari suriladi.

Mavzuga oid ma'lumotlar tahlili. O'zbekiston Respublikasida iqtisodiy rivojlanishning izchil yo'lga qo'yilishi so'nggi yillarda makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qilgan bo'lsa-da, mintaqaviy darajadagi nomutanosibliklar haligacha dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Turli viloyatlar o'rtasidagi farqlar iqtisodiy o'sish sur'atlarida, infratuzilma rivojlanishida, bandlik va aholi daromadlarida yaqqol namoyon bo'lmoqda. Ushbu nomutanosibliklar nafaqat iqtisodiy taraqqiyotga, balki ijtimoiy barqarorlikka, aholi turmush sifatiga ham salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Mintaqaviy iqtisodiy farqlar bir necha asosiy yo'nalishlarda namoyon bo'ladi. Jumladan, ishlab chiqarish salohiyati jihatidan Toshkent shahri, Navoiy va Farg'ona viloyatlari yetakchi bo'lib, bu hududlarda sanoat korxonalari soni, investitsiya oqimi va eksport salohiyati yuqori darajada. Biroq, Surxondaryo, Qashqadaryo, Jizzax va Qoraqalpog'iston kabi mintaqalarda sanoatlashuv darajasi past, yangi ish o'rinlari yetarli emas, infratuzilma zaif rivojlangan. Natijada, bu hududlarda ishsizlik darajasi nisbatan yuqori, aholining iqtisodiy faolligi esa past bo'lib qolmoqda.

Bunday farqlarning shakllanishida bir qator omillar ta'sir ko'rsatadi. Geografik joylashuv, tabiiy resurslarga egalik, iqlim sharoiti va logistika imkoniyatlari iqtisodiy faoliyat uchun muhim hisoblanadi. Masalan, Navoiy viloyatida yirik sanoat korxonalari faoliyati tabiiy resurslarga boylik va markaziy geografik joylashuv bilan izohlanadi. Aksincha, chekka va chegaradosh hududlarda infratuzilma zaifligi va investitsiya jalb qilishdagi qiyinchiliklar iqtisodiy o'sishni cheklamoqda. Tarixiy jihatdan ba'zi viloyatlar qishloq xo'jaligiga ixtisoslashgani tufayli ular sanoatga moslashishda qiyinchiliklarga duch kelmoqda.

Mintaqaviy farqlarni baholash va yechimlar ishlab chiqishda O'zbekistonlik olimlar – xususan, H. Xudoyqulova, D. Karimov va N.R. Raximovlar tomonidan qator muhim ilmiy yondashuvlar ilgari surilgan. Ularning tadqiqotlariga ko'ra, mintaqaviy raqobatbardoshlik va iqtisodiy salohiyatni aniqlashda integratsiyalashgan ko'rsatkichlar tizimidan foydalanish zarur. Bu tizim yalpi hududiy

mahsulot (YHM), aholi jon boshiga to'g'ri keladigan investitsiyalar, bandlik darajasi, infratuzilma ko'rsatkichlari kabi omillarni qamrab oladi. Shu bilan birga, xorijiy olimlar – masalan, Pol Krugman va Amartya Sen mintaqaviy nomutanosibliklarni kamaytirishda inklyuziv rivojlanish, ijtimoiy investitsiyalar va hududiy rejalashtirish siyosatini tavsiya etadi.

Amaliy tahlillar ham mavjud farqlarni aniq ko'rsatib beradi. O'zbekiston Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yilda Toshkent shahrining YHM ko'rsatkichi respublika bo'yicha eng yuqorisi bo'lib, umumiy yalpi ichki mahsulotning qariyb 25 foizini tashkil qilgan. Navoiy viloyatida esa sanoat mahsulotining katta qismi bir nechta yirik korxonalar (masalan, NKMK va GM) hissasiga to'g'ri keladi. Biroq, Surxondaryo, Qashqadaryo va Xorazm viloyatlarida aholi jon boshiga to'g'ri keladigan investitsiya hajmi ancha past, bu esa mintaqaviy rivojlanish darajasining tengsizligini yana bir bor tasdiqlaydi.

Ushbu vaziyatdan chiqish uchun bir qator kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Avvalo, har bir mintaqaning ixtisoslashuvi, resurs salohiyati va kadrlar bazasidan kelib chiqib, hududiy investitsiya strategiyalarini ishlab chiqish muhim. Bu orqali investitsiyalarni nomutanosib taqsimlashdan qochib, zaif hududlarga qo'shimcha e'tibor qaratish mumkin. Shuningdek, transport va raqamli infratuzilmani rivojlantirish orqali chekka mintaqalarni iqtisodiy markazlar bilan bog'lash, iqtisodiy integratsiyani kuchaytiradi.

Soliq va moliyaviy rag'batlantirish siyosatlari ham muhim o'rin tutadi. Rivojlanmagan hududlarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, kichik va o'rta biznes uchun imtiyozli shart-sharoitlar yaratish orqali iqtisodiy faollikni oshirish mumkin. Bunga qo'shimcha ravishda, kasb-hunar ta'limi va oliy malakali kadrlar tayyorlash tizimini mintaqaviy ehtiyojlarga moslashtirish iqtisodiy o'sishning barqaror omili bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa va takliflar. O'zbekiston Respublikasida iqtisodiy islohotlarning izchil amalga oshirilishi natijasida umumiy iqtisodiy o'sish sur'atlari barqaror saqlanayotgan bo'lsa-da, mintaqaviy darajadagi farqlar hanzugacha jiddiy muammolardan biri bo'lib qolmoqda. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, iqtisodiy resurslar, investitsiyalar, infratuzilma va ijtimoiy xizmatlar taqsimotidagi nomutanosibliklar mintaqalarda turli darajadagi iqtisodiy rivojlanishga olib kelmoqda. Bu holat o'z navbatida, aholining turmush darajasida sezilarli tafovutlar yuzaga kelishiga sabab bo'lmoqda.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, iqtisodiy farqlar shakllanishiga geografik joylashuv, tabiiy resurslar, tarixiy ixtisoslashuv, investitsiyaviy siyosatdagi nomutanosiblik, infratuzilma rivoji va kadrlar salohiyati kabi omillar bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Bu farqlarni bartaraf etish uchun esa faqat markazlashtirilgan yondashuv emas, balki har bir mintaqaning o'ziga xos ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarini hisobga olgan holda ishlab chiqilgan hududiy strategiyalar zarur.

Shu asosda quyidagi muhim xulosalarga kelindi:

1. Mintaqaviy rivojlanish strategiyalarini individual yondashuv asosida shakllantirish, ya'ni har bir hududning tabiiy, iqtisodiy va demografik xususiyatlaridan kelib chiqib, maqsadli dasturlar ishlab chiqish lozim.

2. Investitsiyalarni hududlar o'rtasida adolatli taqsimlash, ayniqsa iqtisodiy jihatdan sust rivojlangan mintaqalarda ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarini qo'llab-quvvatlash zarur.
3. Transport va raqamli infratuzilmani rivojlantirish orqali chekka hududlarning markaz bilan bog'lanishini kuchaytirish, bu orqali ichki integratsiyani ta'minlash mumkin.
4. Mehnat bozoriga mos kadrlar tayyorlash tizimini yo'lga qo'yish, ayniqsa texnik va kasb-hunar yo'nalishlarida ta'lim sifatini oshirish iqtisodiy o'sish uchun asosiy omillardan biridir.
5. Chet el tajribasidan foydalanib, inklyuziv iqtisodiy siyosat yuritish, ya'ni barcha ijtimoiy qatlamlar va hududlar iqtisodiy imkoniyatlardan foydalana oladigan tizimni shakllantirish kerak.

Yuqorida keltirilgan tavsiyalarni amaliyotga joriy etish orqali O'zbekistonda mintaqalar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni kamaytirish, barqaror va inklyuziv iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash hamda aholining hayot sifatini izchil yaxshilash mumkin.

REFERENCES:

1. Karimov, D. S. (2022). Differences in the socio-economic development of the regions of Uzbekistan and ways to reduce them. Tashkent: Publishing House of Economics and Education.
2. Khudoykulova, H. I. (2021). Economic differences between regions and methods for assessing them. // Economics and innovative technologies, No. 5, 112–120.
3. Rakhimov, N. R. (2020). Modern problems of regional economic development and ways to solve them. // Scientific and practical economic journal, No. 3, 45–52.
4. State Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan. (2024). Socio-economic indicators by regions. Official website: <https://stat.uz>
5. Center for Economic Research and Reforms. (2023). Investment activity in the regions of Uzbekistan: problems and solutions. - Tashkent: Center for Economic Analysis.
6. Krugman, P. (1991). Increasing Returns and Economic Geography. // Journal of Political Economy, Vol. 99, No. 3, pp. 483–499.
7. Sen, A. (1999). Development as Freedom. - New York: Oxford University Press.
8. World Bank. (2023). Uzbekistan Country Economic Update – Promoting Regional Equity. – Washington, D.C.: World Bank Publications.
9. UNDP Uzbekistan. (2022). Regional Development Strategy for Uzbekistan: Towards Balanced Growth. - Tashkent: United Nations Development Program.
10. European Commission. (2020). Cohesion Policy and Regional Disparities in the EU. – Brussels: Publications Office of the European Union.